

***Nulmeting pedagogische kwaliteit bij KinderRijk:
Resultaten van de Kwaliteitsmonitor BSO***

Katrien Helmerhorst & Mirjam Gevers Deynoot-Schaub

2014

Voorwoord

Voor u liggen de resultaten van de nulmeting die met behulp van de Kwaliteitsmonitor BSO op 41 BSO groepen van 13 locaties van KinderRijk is uitgevoerd. De resultaten van deze eerste meting geven inzicht in het huidige kwaliteitsniveau van de buitenschoolse opvang, waarmee KinderRijk kan bepalen welk kwaliteitsniveau zij wil bereiken op de verschillende onderdelen. Het geeft belangrijke handvatten voor verbetering van de pedagogische kwaliteit in de BSO bij KinderRijk.

Wij bedanken alle mensen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek en in het bijzonder de pedagogisch medewerkers van de buitenschoolse opvang van KinderRijk die zich bereidwillig opstelden om mee te werken aan het observeren, filmen en het stellen van een aantal vragen op hun groepen. Wij danken ook de clustermanagers die op alle groepen van hun locatie de filmbeelden hebben gemaakt en de administratieve gegevens over de groepen hebben aangeleverd. Daarnaast danken wij de meetgroep, onderdeel van de projectgroep Kwaliteitsmonitor BSO en bestaande uit acht medewerkers van KinderRijk en een extern medewerker, die de observatielijst Kwaliteit van de Leefomgeving hebben afgenomen. Het gaat om de volgende interne medewerkers: Corina Hulsman, Heidi Schaefer, Sylvia Visser, Jannie Rietbergen, Edith van Ingen, Marrit Rienstra, Vania Esposito en Marten de Boer. De externe medewerker is Femke de Jong. Zij heeft eveneens een deel van alle gegevens ingevoerd. Wij danken ook Corina Hulsman en Jeanette van der Meulen voor de operationele ondersteuning tijdens het project, waaronder het archiveren en coderen van alle binnenkomende gegevens. Sylvia Visser willen wij bedanken voor het invoeren van alle gegevens ten behoeve van de Structurele Kwaliteit. Anna Jonkman danken wij voor haar inzet bij de coördinatie van het onderzoek bij KinderRijk. Tot slot zijn wij Stefanie Heemskerk zeer erkentelijk voor het analyseren van de videobeelden en het invoeren van alle gegevens.

Wij verwachten dat de resultaten van dit onderzoek leiden tot het borgen van de pedagogische kwaliteit en (verdere) verbetering ervan bij de buitenschoolse opvang van KinderRijk.

*Katrien Helmerhorst & Mirjam Gevers Deynoot-Schaub
(Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek)*

*Martijn van der Kroef
Algemeen directeur KinderRijk*

1. Inleiding

KinderRijk is een grote kinderopvangorganisatie in Amstelveen die, in samenwerking met medewerkers van het NCKO, de Kwaliteitsmonitor BSO (buitenschoolse opvang voor kinderen van 4-13 jaar) heeft toegepast om de pedagogische kwaliteit organisatie breed vast te stellen. De Kwaliteitsmonitor BSO (Boogaard, Daalen-Kapteijns, & Gevers Deynoot-Schaub, 2012) is een praktisch instrument waarmee organisaties zelf de pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang voor kinderen van vier tot en met dertien jaar in kaart kunnen brengen. Met de monitor krijgt men inzicht in de kwaliteit van de *interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers, de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving en de structurele kwaliteit*. De wetenschappelijke achtergrond en het pedagogische kwaliteitsmodel van dit instrument zijn beschreven in Riksen-Walraven (2004). In dit model zijn de belangrijkste kwaliteitskenmerken opgenomen die de pedagogische doelen uit de Wet Kinderopvang realiseren. De Kwaliteitsmonitor BSO is gebaseerd op de NCKO-Kwaliteitsmonitor die een bewerking is van het uitgebreide en wetenschappelijke instrument van het NCKO waarin de kernonderdelen in een beknopte en vereenvoudigde vorm zijn bewerkt (de scores van het wetenschappelijke instrument en de monitor kunnen daardoor niet rechtstreeks met elkaar worden vergeleken).

In totaal zijn 41 buitenschoolse opvanggroepen van 13 locaties van KinderRijk geëvalueerd op alle drie de onderdelen van de monitor. Daarnaast is er met een speciale vragenlijst, die werd ingevuld door de leidinggevenden, enkele kenmerken van de locaties en de leidinggevenden in kaart gebracht (bijvoorbeeld de leeftijd en opleiding van de leidinggevenden). Ook de pedagogisch medewerkers hebben een korte vragenlijst ingevuld met achtergrondkenmerken over henzelf (zoals de gevolgde beroepsopleiding, leeftijd, werkervaring etc.). Met de gegevens uit deze dataverzameling is het mogelijk te evalueren wat de sterke en zwakkere kanten van de buitenschoolse opvang van KinderRijk zijn en bovendien wordt inzichtelijk op welke concrete punten de pedagogische kwaliteit (verder) verbeterd kan worden. De gegevens van dit onderzoek bieden samen met de terugkoppeling van de uitkomsten van de kwaliteit van de leefomgeving op locatieniveau, concrete handvatten om de pedagogische kwaliteit te verbeteren. Organisatie breed wordt er inzicht gegeven in de pedagogische kwaliteit op de groepen en de factoren die samenhangen met deze kwaliteit.

Centrale vragen

Twee hoofdvragen staan centraal in dit onderzoek:

1. Wat is de pedagogische kwaliteit van de BSO groepen bij KinderRijk?

Deze hoofdvraag valt uiteen in drie deelvragen, aansluitend op de drie onderdelen van de Kwaliteitsmonitor-BSO:

- 1a. Wat is de kwaliteit van de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers?
- 1b. Wat is de kwaliteit van de leefomgeving van de BSO groepen?
- 1c. Wat is de structurele pedagogische kwaliteit van de onderzochte BSO groepen?
2. Met welke achtergrondkenmerken van de medewerkers en de organisatie hangt de pedagogische kwaliteit samen?

Bovenstaande onderzoeksvragen zijn beantwoord in een onderzoek op 41 groepen van KinderRijk. Het onderzoek is gestart in november 2013 en is afgerond in mei 2014. Deze evaluatie is een zogenaamde 'nulmeting'.

2. Methode

Beschrijving van de onderzoeksgroep

In totaal deden 41 groepen, van 13 locaties uit Amstelveen mee aan dit onderzoek. Deze 41 groepen bestaan uit 17 groepen voor kinderen van 4- tot 8-jaar, 4 groepen voor kinderen van 4- tot 12-jaar, 13 groepen voor kinderen van 8- tot 12-jaar, 3 groepen voor kinderen van 6- tot 12-jaar, 2 groepen voor kinderen van 4- tot 6-jaar, 1 groep voor kinderen van 4- tot 5-jaar en 1 groep voor kinderen van 6- tot 8-jaar. Van alle 13 locaties namen de 7 clustermanagers deel aan het onderzoek. In totaal werden 75 vaste pedagogisch medewerkers van KinderRijk in twee verschillende situaties gefilmd: gestructureerd spelmoment en eetmoment. Alle opnames (150 in totaal) zijn beoordeeld, waarvan 75 in spelsituatie en 75 in eetsituatie. Alle gefilmde medewerkers, locaties en BSO groepen zijn op deze manier opgenomen in de analyses.

Onderdelen van de Kwaliteitsmonitor BSO

De Kwaliteitsmonitor BSO kent drie pijlers van pedagogische kwaliteit: *Interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers, Kwaliteit van de Leefomgeving en Structurele kwaliteit*, die hieronder worden beschreven.

Interactievaardigheden

In de Kwaliteitsmonitor BSO worden zes interactievaardigheden onderscheiden: *Emotionele ondersteuning, Respect voor autonomie, Regie en leiding, Praten en uitleggen, Ontwikkelingsstimulering en het Begeleiden van sociale interacties tussen kinderen*. Deze vaardigheden zijn vergelijkbaar met de zes interactievaardigheden uit de NCKO-Kwaliteitsmonitor voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar. De eerste drie vaardigheden – emotionele ondersteuning, respect voor autonomie, regie en leiding – worden wel aangeduid als basale vaardigheden. Praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering en het begeleiden van sociale interacties tussen kinderen zijn de meer ‘educatieve’ vaardigheden. Elke vaardigheid wordt beoordeeld op een 3-puntsschaal: 1 = *laag*, 2 = *middelmatig* of 3 = *hoog*. Naast de scores voor elke individuele schaal is er een totaalscore berekend: de gemiddelde score (tussen 1 en 3) over de zes vaardigheden. Een hogere score betekent dat de pedagogisch medewerker beschikt over betere interactievaardigheden met de kinderen op de groep.

De interactievaardigheden van de pedagogische medewerkers zijn in dit onderzoek gemeten in twee verschillende situaties, namelijk gestructureerd spel en eten.

Twee beoordelaars hebben de opnames beoordeeld (in totaal 150, verdeeld over spel- en eetmoment) na een intensieve training. Deze werd gegeven door een van de ontwikkelaars van de monitor. Onderdeel van deze training is de introductie van het theoretische kader, de definiëring van de zes NCKO-interactievaardigheden en het betrouwbaar leren beoordelen van fragmenten van diverse opvoed- en opvangsituaties door middel van huiswerk en een uitgebreide bespreking daarvan. De opnames werden beoordeeld nadat de beoordeelaars een voldoende mate van overeenstemming lieten zien met de expertbeoordelingen.

Kwaliteit van de Leefomgeving

De Kwaliteit van de Leefomgeving telt vijf afzonderlijke categorieën: *Ruimte en inrichting*, *Speelmogelijkheden en materialen*, *Programma*, *Omgang met kinderen* en *Pedagogisch beleid en organisatie*. Bij deze schalen horen verschillende onderwerpen met elk positieve aandachtspunten (de zogenaamde ‘wel’-items) en negatieve aandachtspunten (de zogenaamde ‘niet’-items). Een hogere score betekent een betere pedagogische kwaliteit van de leefomgeving van de groep. Op basis van de verschillende items is een totaalscore bepaald die een indicatie geeft van de totale pedagogische kwaliteit van een groep, waarbij de positieve indicatoren elk één punt opleveren en de negatieve indicatoren elk een minpunt. In deze evaluatie liggen de scores tussen de -90 en de +142.

Daarnaast is per aparte categorie (*Ruimte en inrichting*, *Speelmogelijkheden en materialen*, *Programma*, *Omgang met kinderen*, en *Pedagogisch beleid en organisatie*) van de Kwaliteit van de Leefomgeving een zogenaamde domeinscore bepaald. Voor de vergelijkbaarheid van deze domeinscore per categorie – die verschillen in door het variërende aantal indicatoren – is een percentage vastgesteld voor zowel het aantal ‘wel’-items als het aantal ‘niet’-items. De domeinscores liggen voor zowel de positieve als negatieve aspecten dus tussen de 0 en 100. Een hoge score betekent voor de positieve indicatoren (de zogenaamde ‘wel’-items) een positieve uitkomst, voor de negatieve indicatoren (‘niet’-items) een negatieve uitkomst.

De observatielijst Kwaliteit van de Leefomgeving is op de groepen door een team van negen opgeleide medewerkers (acht medewerkers van KinderRijk en een extern medewerker) afgenomen. De beoordelaars kregen hiervoor een speciale training van een van de ontwikkelaars van de Kwaliteitsmonitor BSO.

Structurele kwaliteit

De maten voor structurele kwaliteit zijn: groeps grootte, ratio tussen pedagogisch medewerkers en kinderen (vaak aangeduid als beroepskracht-kind ratio (BKR); pedagogisch medewerker-kind ratio (PKR); leidster-kind ratio of staf-kind ratio), de groepsstabiliteit en stabiliteit van de staf. Deze laatste twee worden bepaald met een door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) ontwikkeld rekeninstrument. Dit rekenprogramma drukt stafstabiliteit uit in de kans uit dat een kind een pedagogisch medewerker opnieuw ziet in de week. Voor groepsstabiliteit gaat het om de kans dat een kind een ander kind terugziet in de week op het kindercentrum. Stabiliteit is dus, zo gedefinieerd, de kans op herhaald contact met een pedagogisch medewerker en kinderen binnen een week.

Zowel groeps- als stafstabiliteit wordt uitgedrukt in een score tussen 0 en 100, waarbij 0 de laagste score is en 100 de maximale score. Een groep met kinderen die elke dag de buitenschoolse opvang bezoeken en daar dezelfde pedagogisch medewerker(s) zien heeft bijvoorbeeld een groeps- en stafstabiliteit van 100. Hoge stabiliteitsscores zijn ook mogelijk met vaste arrangementen. Wanneer eenzelfde groep kinderen met vaste pedagogisch medewerkers op maandag, dinsdag en woensdag naar het kinderdagverblijf gaat en een andere vaste groep met vaste medewerkers op donderdag en vrijdag, dan is de stabiliteit eveneens hoog. Een score van 50 voor stafstabiliteit betekent dat de kans dat een kind eenzelfde pedagogisch medewerker opnieuw ziet ('vaste gezichten') in een week 50 procent is. Een score van 30 voor groepsstabiliteit betekent dat de kans dat een kind een ander kind uit de eigen groep opnieuw ziet in de week 30 procent is. De stabiliteit wordt voor een groot deel bepaald door het aantal dagen dat een pedagogisch medewerker werkt op dezelfde groep (stafstabiliteit) en door het aantal dagen dat een kind naar de buitenschoolse opvang gaat (groepsstabiliteit). Daarnaast wordt de groepsstabiliteit ook berekend voor het aantal leeftijdsgenootjes dat een kind op de BSO groep in dezelfde week tegenkomt (groepsstabiliteit leeftijdsgenootjes). Tot slot wordt de kans dat jongens (groepsstabiliteit leeftijdsgenootjes jongens) en meisjes (groepsstabiliteit leeftijdsgenootjes meisjes) leeftijdsgenootjes tegenkomen in dezelfde week berekend.

Procedure en tijdsplan

De interactievaardigheden zijn gefilmd door alle clustermanagers op de eigen locatie in de periode tussen 11 november 2013 en 14 februari 2014. Daarnaast werd door een team van negen observanten de Kwaliteit van de Leefomgeving op de BSO groepen beoordeeld. In dezelfde periode zijn de vragenlijsten ingevuld door pedagogisch medewerkers en clustermanagers. De opnames zijn door twee beoordelaars (beide afgestudeerde orthopedagogen) geëvalueerd in het voorjaar van 2014. De invoer van gegevens voor de stabiliteitsmeter vond gelijktijdig plaats met het beoordelen van de videopnamen op de groepen.

3. Resultaten

3.1 Algemene gegevens van KinderRijk BSO

Een beknopte beschrijving van de pedagogisch medewerkers, clustermanagers en groepen aan de hand van enkele algemene kenmerken is gegeven in de Tabellen 1, 2 en 3 hieronder. De gegevens in de tabellen zijn van 75 pedagogisch medewerkers.

Tabel 1: Kenmerken van de pedagogisch medewerkers van KinderRijk (n = 75)

<i>Kenmerk</i>	<i>Percentage</i>	<i>Aantal</i>	
Geslacht			
Man	20%	15	
Vrouw	80%	60	
Geboorteland			
Nederland	90.7%	68	
Italië	4.0%	3	
Duitsland	2.7%	2	
Suriname	1.3%	1	
Japan	1.3%	1	
Moedertaal			
Nederlands	93.3%	70	
Italiaans	2.7%	2	
Duits	2.7%	2	
Arabisch	1.3%	1	
Hoogst afgeronde opleiding			
MAVO	1.3%	1	
MBO	46.7%	35	
HAVO	4.0%	3	
VWO	1.3%	1	
HBO	40.0%	30	
WO	6.7%	5	
<i>Kenmerk</i>	<i>Gem.</i>	<i>(Sd)</i>	<i>Min – max</i>
Leeftijd	36.5 jaar	(11.5)	22 – 62 jaar
Omvang aanstelling	23.1 uur/week	(7.1)	8 – 36 uur
Sinds wanneer werkzaam ...			
In BSO	6.0 jaar	(4.9)	0 – 30 jaar
Op vestiging	3.2 jaar	(3.8)	0 – 22 jaar
Op groep	2.5 jaar	(3.6)	0 – 22 jaar

Tabel 1 geeft een kort overzicht van een aantal achtergrondkenmerken van de BSO pedagogisch medewerkers bij KinderRijk. De medewerkers zijn in de overgrote meerderheid vrouwelijk (80%) en hebben veelal een mbo-opleiding (46.7%). In vergelijking met de nulmeting in de dagopvang in 2011 bij KinderRijk zien we dat er relatief meer mannen in de BSO werken en dat het percentage medewerkers met een hbo-opleiding ook aanzienlijk hoger is. Veertig procent van de pedagogisch medewerkers heeft een hbo-opleiding en 6.7% heeft een wo-opleiding gevolgd. De pedagogisch medewerkers zijn gemiddeld 32.2 jaar oud, maar met een grote spreiding in leeftijd (variërend tussen de 22 en 62 jaar). Het overgrote deel van de pedagogisch medewerkers geeft aan dat Nederlands de moedertaal is (93.3%), gevolgd door Italiaans (2.7%) en Duits (2.7%). Gemiddeld werkt de pedagogisch medewerker 23 uur per week. De medewerkers hebben gemiddeld 6 jaar werkervaring in de buitenschoolse opvang, 3.2 jaar op de huidige vestiging en 2.5 jaar op de huidige groep.

Tabel 2: Kenmerken van de clustermanagers van KinderRijk (n = 7)

<i>Kenmerk</i>	<i>Percentage</i>	<i>Aantal</i>	
<i>Opleidingsniveau</i>			
MAVO	14.3%	1	
HBO	57.1%	4	
WO	28.6%	2	
<i>Kenmerk</i>	<i>Gem.</i>	<i>(Sd)</i>	<i>Min – max</i>
Leeftijd	47.9 jaar	(5.7)	42 – 56
Omvang aanstelling	30.7 uur	(3.3)	28 – 37
<i>Sinds wanneer werkzaam...</i>			
In kinderopvang	13.2 jaar	(8.3)	3 – 22 jaar
Op de vestiging	2.3 jaar	(1.5)	0 – 4 jaar
Als leidinggevende	10.0 jaar	(6.6)	3 – 18 jaar

In Tabel 2 zijn de achtergrondkenmerken van de zeven clustermanagers weergegeven. Vier clustermanagers hebben een Hbo-opleiding (57.1%), twee zijn wetenschappelijk opgeleid en één manager heeft een mavo-opleiding. De gemiddelde leeftijd van de clustermanagers is 47.9 jaar, met ook hier een ruime spreiding tussen de 42 en 56 jaar. Gemiddeld werken de unitmanagers 30.7 uur per week. Dit komt overeen met iets minder dan 4 dagen per week. Men werkt gemiddeld iets minder dan 13 jaar in de kinderopvang, waarvan ruim twee jaar op de huidige vestiging en 10 jaar als leidinggevende.

Tabel 3: Kenmerken van de groepen van KinderRijk (n = 42)

<i>Kenmerk</i>	<i>Percentage</i>	<i>Aantal</i>	
Type groep			
4 – 8 jaar	42%	17	
4 – 12 jaar	10%	4	
8 – 12 jaar	32%	13	
6 – 12 jaar	7%	3	
4 – 6 jaar	5%	2	
4 – 5 jaar	2%	1	
6 – 8 jaar	2%	1	
	<i>Gem.</i>	<i>(Sd)</i>	<i>Min – max</i>
Bestaansduur vestiging	15.6 jaar	(12.1)	4 – 40
Aantal kinderen op deze BSO vestiging	101.7	(43.8)	50 – 180
Aantal groepen deze BSO vestiging	3.3	(1.2)	2 – 6

In Tabel 3 staan de kenmerken van de BSO groepen van KinderRijk weergegeven. Vestigingen bestaan gemiddeld uit 3.3 groepen, variërend tussen de 2 en 6 groepen. De meest voorkomende BSO groepen bij KinderRijk zijn de 4 – 8 jaar groepen (42%), daarna de 8 – 12 jaar groepen (32%) en de 4 – 12 jaar groepen (10%). Voor de verdere analyses in dit rapport zijn 4 – 6 jaar groepen, de 4 – 5 jaar groep en de 6 – 8 jaar groep bij de 4 -8 jaar groepen gevoegd. De 4 – 12 jaar groepen en de 6 – 12 jaar groepen zijn bij de 8 – 12 jaar groepen gevoegd.

3.2 Kwaliteit van de interactievaardigheden

De pedagogische kwaliteit van de interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers bij KinderRijk is geobserveerd tijdens een gestructureerd spel- en eetmoment.

Tabel 4: Scores voor de interactievaardigheden op een 3-puntschaal (1 = laag, 2 = middelmatig, 3 = hoog)

	Gestr. spel (n = 75)	Eetmoment (n = 75)	Vershil spel en eetmoment
	<i>Gem. (sd)</i>	<i>Gem. (sd)</i>	<i>t</i>
Sensitieve responsiviteit	2.66 (0.5)	2.65 (0.5)	-0.11
Respect voor autonomie	2.64 (0.5)	2.50 (0.5)	-1.71
Structureren en grenzen stellen	2.74 (0.5)	2.54 (0.6)	-2.22*
Praten en uitleggen	2.49 (0.6)	2.47 (0.6)	-0.20
Ontwikkelingsstimulering	2.58 (0.6)	1.70 (0.7)	-8.27**
Begeleiden van interacties	1.88 (0.7)	1.76 (0.8)	-0.98
Totaal^a	2.50 (0.4)	2.27 (0.4)	-3.52**
Basale vaardigheden^b	2.68 (0.4)	2.56 (0.4)	-1.84
Educatieve vaardigheden^c	2.32 (0.5)	1.98 (0.5)	-4.16**

a Totaal score = gemiddelde van de zes interactievaardigheden; b Basale vaardigheden = gemiddelde van sensitieve responsiviteit, respect autonomie en structureren en grenzen stellen; c Educatieve vaardigheden = gemiddelde van praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering en begeleiden interacties.

* $p < .05$, ** $p < .01$.

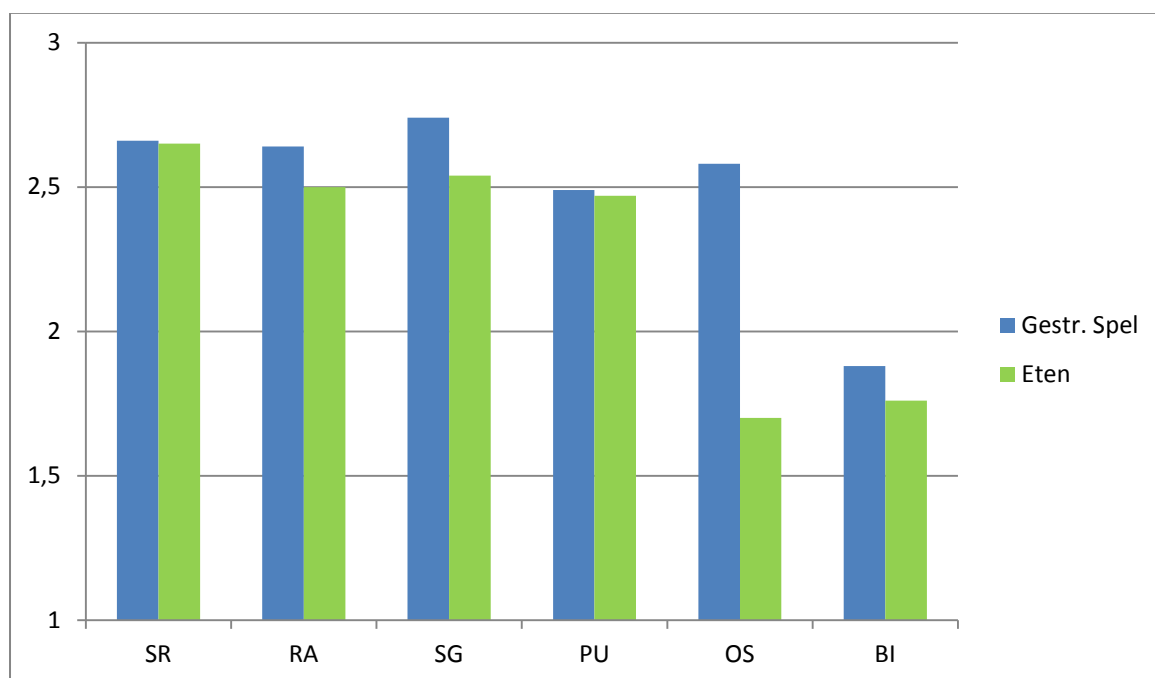
In Tabel 4 zijn de scores voor de interactievaardigheden per situatie (eerste twee kolommen) en de statistische verschillen tussen deze twee situaties (t-toets, derde kolom) weergegeven. De totaalscore voor gestructureerd spel is 2.50 ($sd = 0.4$) en voor het eetmoment 2.27 ($sd = 0.4$). Pedagogisch medewerkers scoren op de totaalscore van de zes vaardigheden significant lager tijdens het eetmoment in vergelijking met de spel situatie ($t = -3.52$, $p < .01$). Het niveau van de zes interactievaardigheden is structureel hoger tijdens het gestructureerde spel dan het eetmoment. In Tabel 4 is ook te zien dat de BSO medewerkers relatief goed, tussen middelmatig en hoog in (2.49 en 2.47) scoren voor *praten en uitleggen* als we dit vergelijken met de landelijke meting in de BSO (Boogaard & Van Daalen-Kapteijns, 2012). Daarnaast valt op dat de medewerkers tijdens het

gestructureerde spel tussen relatief hoog, tussen middelmatig en hoog (2.58), scoren op *ontwikkelingsstimulering*.

Pedagogisch medewerkers scoren tijdens de spel situaties samen gemiddeld 2.68 ($sd = 0.4$) voor drie basale vaardigheden samen (*sensitieve responsiviteit, respect voor autonomie en structureren en grenzen stellen*). Deze score valt daarmee tussen *middelmatig* en *hoog* in. Op de drie meer educatieve vaardigheden samen (*praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering en begeleiden van interacties*) scoren de pedagogisch medewerkers op tijdens het spel gemiddeld lager: 2.32 ($sd = 0.5$). Ook voor tijdens het eetmoment scoren de pedagogisch medewerkers op de basale vaardigheden gemiddeld met 2.56 ($sd = 0.4$) tussen *middelmatig* en *hoog* in. Op de educatieve vaardigheden wordt tijdens het eetmoment met een scoren 1.98 ($sd = 0.5$) net onder *middelmatig* gescoord.

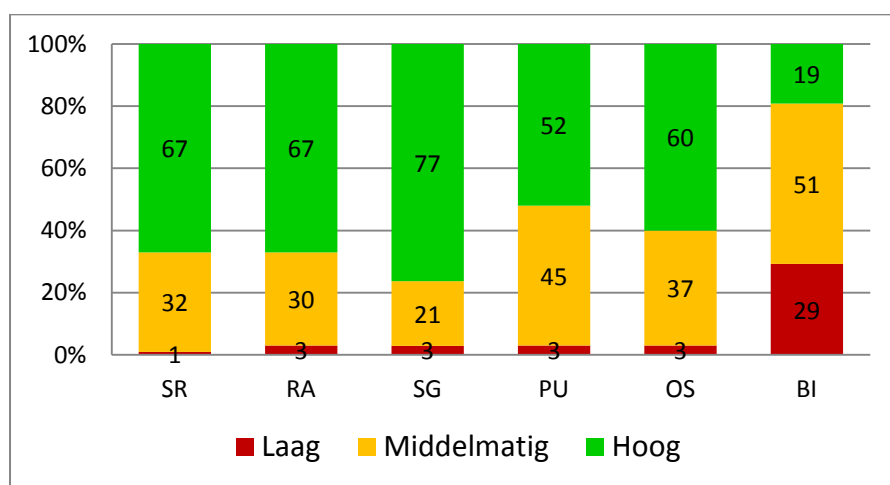
In Figuur 1 is te zien dat de gemiddelde scores sensitieve responsiviteit, respect voor autonomie, structureren en grenzen stellen, en praten en uitleggen gemiddeld in beide situaties boven de categorie *matig* zijn. Van *praten en uitleggen*, naar *ontwikkelingsstimulering* en *begeleiden van interacties* zijn de gemiddelde scores aflopend. Uitzondering hierop is de relatief hoge score voor *ontwikkelingsstimulering* tijdens het gestructureerde spel; deze is iets hoger (0.09) dan de score voor *praten en uitleggen* tijdens het gestructureerde spelmoment. Op alle drie de educatieve vaardigheden wordt tijdens het eetmoment lager gescoord dan tijdens het spelmoment. De gemiddelde score voor *ontwikkelingsstimulering* tijdens het eetmoment is het laagst; bijna een schaalpunt lager (0.88), in vergelijking met de score voor *ontwikkelingsstimulering* tijdens het gestructureerde spel.

Figuur 1: Interactievaardigheden tijdens spel en eten (1= laag, 2 = middelmatig; 3 = hoog)

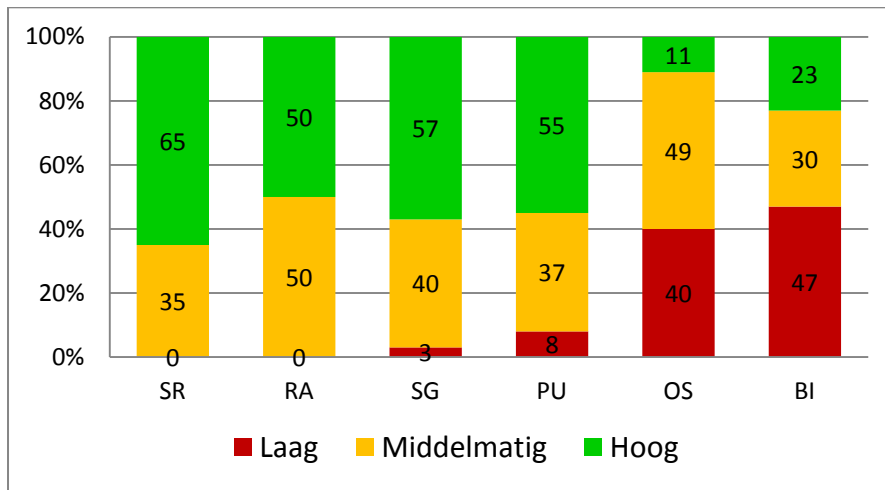
Figuur 2 en 3 laten de verdeling van de scores in *hoog*, *middelmatig* en *laag* zien voor het gestructureerde spel en eetsituatie. Hierin is te zien dat de verdeling van scores bij het gestructureerde spel en het eetmoment voor *sensitieve responsiviteit* en *praten en uitleggen* in hoge mate overeen komt. Voor *respect voor autonomie* en *structureren en grenzen stellen* zien we dat het percentage medewerkers dat hoog scoort bij het eten in vergelijking met het spel afneemt en verschuift naar de categorie *middelmatig*. Voor *ontwikkelingsstimulering* geldt dat er bij het spelmoment 60% in de categorie hoog scoort, waar dit bij het eetmoment nog maar 11% is; een afname van 49%. Het percentage pedagogisch medewerkers dat laag scoort tijdens het eetmoment neemt toe met 37% in vergelijking met het spelmoment. Bij vergelijking van de twee momenten, neemt bij begeleiden van interacties het percentage medewerkers dat laag scoort toe van 29% bij het spel naar 47% bij het eten.

Figuur 2: Interactievaardigheden tijdens spel (N = 75)

Noot: Voor *begeleiden van interacties* werd eenmaal (1%) een score *niet van toepassing* gegeven. Daarom komt het totaal maar tot 99%.

Figuur 3: Interactievaardigheden tijdens eten (N = 75)

In Tabel 5 zijn de interactievaardigheden in beide situaties per type groep weergegeven. Bij vergelijking van de verschillende typen groepen wordt geen significant verschil gevonden tussen de scores op zes interactievaardigheden ($F(6,68) = 0.56, p = .76$). Met andere woorden, er zijn geen significante verschillen tussen de pedagogisch medewerkers in de 4-8 jaar en 4 – 12 jaar groepen.

Een duidelijk patroon in deze evaluatie van de BSO groepen bij KinderRijk is dat de pedagogisch medewerkers, vergelijkt met de landelijke meting BSO, in beide situaties relatief hoog scoren voor *praten en uitleggen*. Daarnaast is gevonden dat de medewerkers structureel lager scoren tijdens het eetmoment dan tijdens het spelmoment. Voor *structureren en grenzen stellen*, *ontwikkelingsstimulering* en de totaalscore is dit verschil bovendien significant.

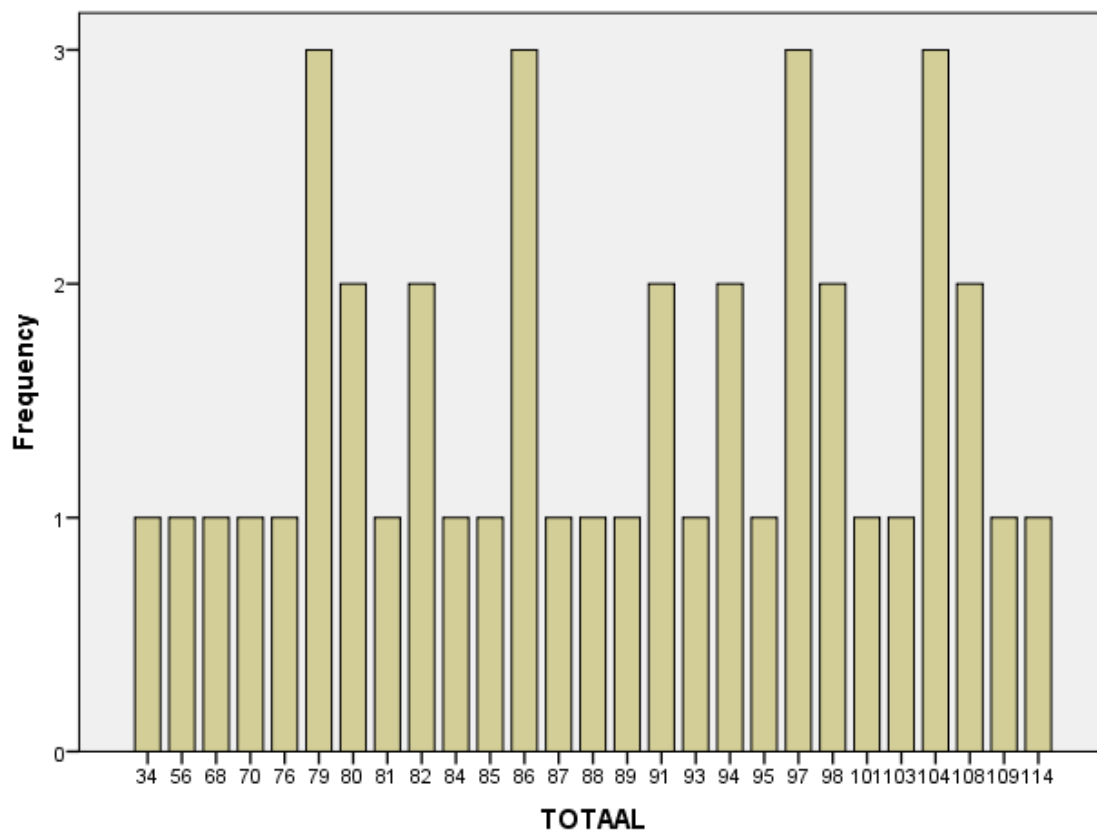
Tabel 5: Gemiddelde score interactievaardigheden in beide situaties per type groep

<i>Interactievaardigheid</i>	<i>4 – 8 jaar</i> <i>(n = 32)</i> <i>Gem. (sd)</i>	<i>8 – 12 jaar</i> <i>(n = 43)</i> <i>Gem. (sd)</i>
Sensitieve responsiviteit	2.67 (0.3)	2.64 (0.4)
Respect voor autonomie	2.61 (0.4)	2.56 (0.4)
Structureren en grenzen stellen	2.69 (0.4)	2.60 (0.4)
Praten en uitleggen	2.55 (0.4)	2.44 (0.5)
Ontwikkelingsstimulering	2.19 (0.4)	2.09 (0.4)
Begeleiden van interacties	1.94 (0.6)	1.71 (0.6)

3.2 Kwaliteit van de Leefomgeving

De gemiddelde score voor de Kwaliteit van de Leefomgeving voor de BSO van KinderRijk is 88.7 ($sd = 20.1$, $min-max = 34 - 114$; middelste score/mediaan: 89) op een schaal met een theoretisch laagst mogelijke score van -90 en een maximumscore +142. De verschillende groepen laten duidelijk spreiding zien in de scores voor de kwaliteit van de leefomgeving (zie Figuur 4). Dit betekent dat er zowel groepen met lage als hoge kwaliteit voorkomen.

Figuur 4: Verdeling van de totaalscores voor de Kwaliteit van de Leefomgeving.

In Tabel 6 zijn de scores van de Kwaliteit van de Leefomgeving per type groep weergegeven. Hierin zijn verschillende scores terug te vinden. Allereerst wordt het totaal aantal positieve scores (aantal ‘welletjes’) vermeld, daarna wordt het totaal aantal negatieve scores (aantal ‘nietjes’) vermeld. Vervolgens wordt een totaal score vermeld (de positieve scores minus de negatieve scores). Per type groep is een maximale score haalbaar van 142. Tabel 6 laat zien dat de 8 – 12 jaar groepen relatief de hoogste *Totaal* score behalen (*Gem.* = 89.1, *sd* = 11.9). De 4 – 8 jaar groepen scoren iets lager (*Gem.* = 88.4, *sd* = 17.5). De verschillen zijn echter maar klein en dus verschillen de groepen ook niet significant van elkaar.

Tabel 6: Kwaliteit van de Leefomgeving-scores per type groep

	<i>Max. haalbare positieve score</i>	Positieve score	<i>Max. haalbare negatieve score</i>	Negatieve score	<i>Max. Haalbare Totaal score</i>	Totaal score
		<i>Gem. (sd)</i>		<i>Gem. (sd)</i>		<i>Gem. (sd)</i>
4 – 8 jaar (n = 22)	142	96.55 (15.7)	-90	8.2 (3.8)	142	88.4 (17.5)
8 – 12 jaar (n = 19)	142	96.1 (10.1)	-90	7.0 (4.0)	142	89.1 (11.9)

Tabel 7 en Figuur 5 tonen per categorie zowel een percentage voor de positieve indicatoren (deze moet zo hoog mogelijk zijn, dus dicht bij 100%) als een percentage voor de negatieve indicatoren (deze moet zo laag mogelijk zijn, dus dicht bij 0%). *Ruimte en inrichting*, *Omgang met kind* en *Pedagogisch beleid* laten, gemiddeld over alle groepen, scores zien van respectievelijk 85, 68 en 75 procent voor de positieve indicatoren. Anders gezegd, van de totaal aantal te behalen positieve kwaliteitscriteria wordt aan 85, 68 en 75 procent voldaan. Alle groepen scoren relatief het beste op de categorie *Ruimte en inrichting*. De over alle groepen berekende positieve percentages voor *Speelmogelijkheden en materialen* (57%) en het *Programma* (64%) liggen relatief lager. Deze scores voor de positieve indicatoren liggen relatief verder van de maximale score van 100 en blijven dus ook achter bij de eerder genoemde categorieën. Beide typen groepen scoren relatief het minst goed op de categorie *Speelmogelijkheden en materialen*; 57% van de positieve indicatoren wordt behaald en 12% van de negatieve indicatoren. Dit is in vergelijking met de andere categorieën, het meeste. De scores voor de negatieve indicatoren variëren tussen de 3 en 12 procent voor de verschillende categorieën. In Tabel 7 is te zien dat vooral voor de categorie *Omgang met kinderen* relatief weinig negatieve indicatoren worden gescoord. Bij vergelijking van de verschillende groepstypen, is te zien dat de categorie 4 – 8 jaar groepen relatief beter scoort op de positieve indicatoren van de domeinen *Ruimte en Inrichting*, *Speelmogelijkheden en materialen* en *Pedagogisch beleid*. Voor *Programma* en

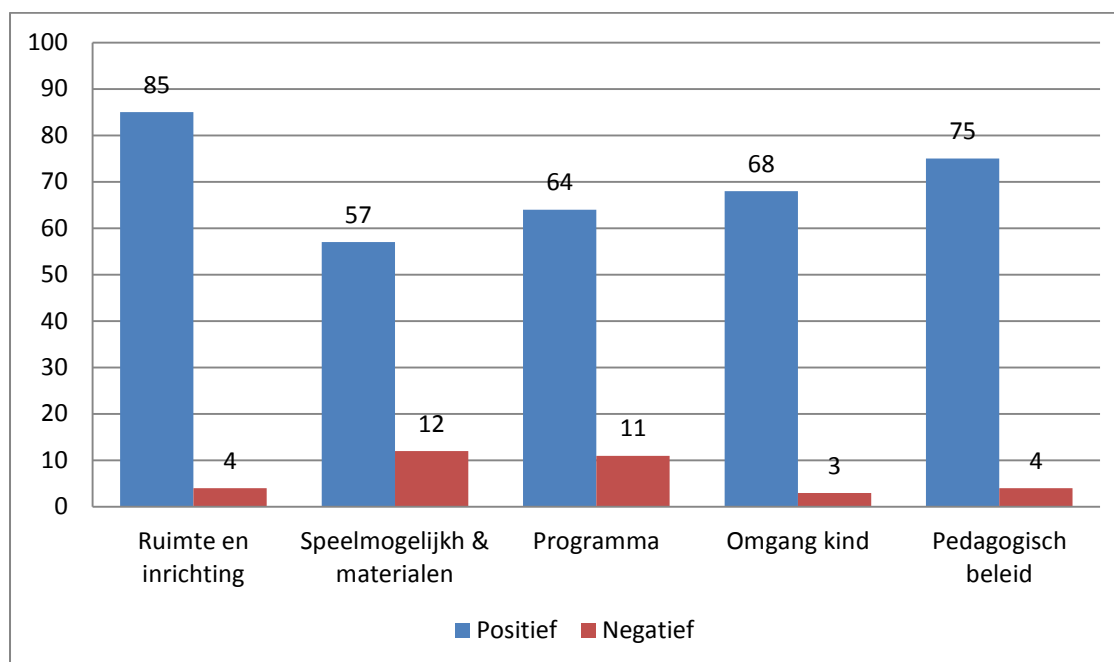
Omgang met kinderen scoren de 8 – 12 jaar groepen juist hoger op voor de positieve indicatoren. Voor de negatieve indicatoren scoort de 8 – 12 jaar op alle domeinen beter dan de 4 – 8 jaar groepen.

Tabel 7: Overzicht van domeinscores voor positieve en negatieve indicatoren per type groep (scores zijn percentages)

		4 – 8 jaar (n = 22) Percentage	8 – 12 jaar (n = 19) Percentage	Alle groepen (n = 41) Percentage
Ruimte en inrichting	Negatief	5%	3%	4%
	Positief	86%	84%	85%
Speelmogelijkheden en materialen	Negatief	13%	12%	12%
	Positief	58%	56%	57%
Programma	Negatief	12%	11%	11%
	Positief	61%	67%	64%
Omgang met kinderen	Negatief	4%	3%	3%
	Positief	66%	71%	68%
Pedagogisch beleid en organisatie	Negatief	6%	3%	4%
	Positief	77%	73%	75%

Noot: Bij positieve indicatoren is 100% de ideale waarde, bij negatieve indicatoren is 0% de ideale waarde.

Figuur 5: Percentages positief en negatief per categorie Kwaliteit van de Leefomgeving (alle groepen)

Noot: Bij positieve indicatoren is 100% de ideale waarde, bij negatieve indicatoren is 0% de ideale waarde.

Tabel 8 geeft tot slot een overzicht van enkele sterke en zwakkere punten per categorie.

Tabel 8: Enkele voorbeelden van sterke en zwakkere punten per categorie

	<i>Categorie</i>	<i>Enkele voorbeelden ter illustratie:</i>
Ruimte en inrichting	enkele sterkere punten	<u>WELLETJES:</u> Ruimte is geschikt voor jongens en voor meisjes: 100% Ruimte is aantrekkelijk en uitdagend voor alle kinderen: 100% <u>NIETJES:</u> Ruimte is te klein: 0%
	enkele zwakkere punten	<u>WELLETJES:</u> Buitenruimte* – genoeg materialen en toestellen om te spelen: 57% Buitenruimte – er is schaduw bij felle zon: 43% Buitenruimte – genoeg ruimte om de materialen en toestellen op te bergen: 29%
Spelmogelijkheden en materialen:	enkele sterkere punten	<u>WELLETJES:</u> Materialen voor creatief spel en knutselen – er is belangstelling voor wat de kinderen gemaakt hebben: 100% Materialen voor taal en denken – kinderen kunnen zelfstandig bij de materialen: 100% Materiaal voor bewegingsspel – er is materiaal voor bewegingsspel buiten: 100%
	enkele zwakkere punten	<u>WELLETJES:</u> Materialen voor taal en denken – er zijn materialen waarmee kinderen die willen hun vaardigheden op dit gebied kunnen uitbreiden: 14% Materialen voor gezelschapsspellen – materiaal is aantrekkelijk en uitdagend voor kinderen: 29%
Programma	enkele sterkere punten	<u>WELLETJES:</u> Er is in het programma balans tussen groepsmomenten en vrije keuze van kinderen: 100% Kinderen mogen kiezen wat zij gaan spelen of doen, en met wie: 100% Er is elke dag een aanbod voor een of meer activiteiten samen met een van de pm-ers: 86%
	enkele zwakkere punten	<u>WELLETJES:</u> Beslissingen worden genomen samen met de kinderen: 14% Er zijn materialen uit verschillende culturen: 14% Er is een intekenlijst of een planbord met activiteiten aanbod: 14%

* NB: het beleid van KinderRijk is erop gericht om zoveel mogelijk natuurlijke buitenruimtes te creëren.

Vervolg Tabel 8: Enkele voorbeelden van sterke en zwakkere punten per categorie

	Categorie	Enkele voorbeelden ter illustratie:
Omgang met kinderen	enkele sterkere punten	<u>WELLETJES:</u> PM-ers reageren positief en goed getimed op communicatiepogingen van kinderen: 86% <u>NIETJES:</u> PM-ers hebben geen overzicht en overwicht: 0% PM-ers gebruiken een negatieve manier om de orde te bewaken: 0%
	enkele zwakkere punten	<u>WELLETJES:</u> PM-ers geven regelmatig aandacht aan goed gedrag van kinderen: 29% PM-ers helpen de kinderen om conflicten op te lossen met woorden en vriendschappen op te bouwen: 29% PM-ers hebben gedurende de dag veel gesprekken met de kinderen: 57%
Pedagogisch beleid en organisatie	enkele sterkere punten	<u>WELLETJES:</u> Er is een plezierige collegiale sfeer: 100% Er zijn doelen geformuleerd op het gebied van veiligheid van kinderen: 100% PM-ers zorgen dat de kinderen zich veilig voelen: 86%
	enkele zwakkere punten	<u>WELLETJES:</u> Er is openheid, vertrouwen, ruimte voor het geven van feedback en voor leren van elkaar: 29% Er is zo nodig afstemming met andere instellingen over individuele kinderen: 43% Er is voldoende aandacht voor een veilig sociaal klimaat: 57%

3.3 Structurele kwaliteit

De gemiddelde groepsmaat van de BSO bij KinderRijk is 14.5 en de gemiddelde ratio tussen pedagogisch medewerkers en kinderen is één medewerker op 9 kinderen. De groepsstabiliteit is, uitgedrukt in de stabiliteitsmeter van het NJi, 29.9 procent. Concreet betekent dit dat de kans dat een kind bij KinderRijk een ander kind opnieuw tegenkomt op de BSO groep in de week 29.9 procent is. De stafstabiliteit is ruim 78 procent, oftewel de kans dat een kind een pedagogisch medewerker opnieuw op de BSO groep ziet in eenzelfde week is 78 procent. De stafstabiliteit is daarmee bijna veertig procent hoger dan de groepsstabiliteit (zie Tabel 9). De kans dat een kind een leeftijdgenootje tegenkomt op de BSO groep in dezelfde week is 30.1% en de kans dat jongens leeftijdgenootjes treffen is 29.6% en 30.4% voor meisjes.

Tabel 9: Overzicht van structurele kenmerken

	<i>Gem.</i>	<i>(Sd)</i>	<i>Range</i>
Groepsmaat	14.5	2.44	7.6 – 19.6
Staf-kind ratio	1 : 9.0	2.27	1: 4.2 – 1: 14.8
Stafstabiliteit	78.2	20.87	-
Groepsstabiliteit	29.9	6.89	-
Groepsstabiliteit leeftijdgenootjes	30.1	7.86	-
Groepsstabiliteit leeftijdgenootjes jongens	29.6	11.26	-
Groepsstabiliteit leeftijdgenootjes meisjes	30.4	11.54	-

In Tabel 10 zijn de structurele kenmerken per type groep weergegeven. De 4 – 8 jaar groepen zijn gemiddeld iets groter (14.9 kinderen per groep), dan de 8 – 12 jaar groepen (14 kinderen per groep). Ook het aantal kinderen per pedagogisch medewerker is groter in de 4 – 8 jaar groepen (9.2 kinderen per medewerker) dan in de 8 -12 jaar groepen (8.8 kinderen per medewerkers). Tenslotte zijn ook de stafstabiliteit en de groepsstabiliteit is in de 4 – 8 jaar groepen hoger dan in de 8 – 12 jaar groepen.

Tabel 10: Overzicht van structurele kenmerken per type groep

Type groep	4 – 8 jaar	8 – 12 jaar
	<i>Gem. (Sd)</i>	<i>Gem. (Sd)</i>
Groepsmaat	14.9 (2.1)	14.0 (2.7)
Staf-kind ratio	1: 9.2 (2.2)	1: 8.8 (2.4)
Stafstabiliteit	81.7 (19.5)	73.6 (22.3)
Groepsstabiliteit	31.4 (7.1)	28.1 (5.3)

4. Verbanden tussen achtergrondkenmerken van de medewerkers en de organisatie van KinderRijk en pedagogische kwaliteit

Verbanden tussen de kwaliteit van interactievaardigheden en achtergrondkenmerken van de pedagogisch medewerkers

De interactievaardigheden zijn voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag gerelateerd aan verschillende kenmerken van de pedagogisch medewerkers. Allereerst is gekeken naar een aantal achtergrondkenmerken van de pedagogisch medewerkers: geslacht, leeftijd, geboorteland, moedertaal, opleiding, werkervaring (in de BSO, bij de vestiging en op de groep) en aanstellingsuren. Voor geboorteland en moedertaal gaf de overgrote meerderheid van de pedagogisch medewerkers aan in Nederland te zijn geboren (90.7%) en Nederlands als moedertaal te hebben (93.3%). Vanwege de geringe spreiding op deze variabelen, is het statistisch niet mogelijk verbanden aan te toetsen. Daarom zijn deze variabelen (geboorteland en moedertaal) niet meegenomen in de analyses. Daarnaast is gekeken naar de cursussen die de pedagogisch medewerkers hebben gevolgd.

De kwaliteit van de interactievaardigheden van de medewerkers van KinderRijk in de BSO hangt niet samen met geslacht van de pedagogisch medewerker. De kwaliteit van de interactievaardigheden laat wel een verband zien met opleiding, omvang aanstelling en werkervaring. Voor opleiding is alleen een significant verband gevonden met *praten en uitleggen* tijdens de spelsituatie. Pedagogisch medewerkers met een mbo-opleiding scoorden significant hoger op *praten en uitleggen* tijdens de spelsituatie dan de pedagogisch medewerkers met een hbo-opleiding (Gem._{mbo} = 2.66 en Gem._{hbo} = 2.36). Voor de andere vaardigheden en voor de eetsituatie werd geen significant verband gevonden met opleiding. De omvang van de aanstelling hangt significant en negatief samen met *sensitieve responsiviteit* tijdens de spel situatie ($r = -.34, p < .01$). Dit wil zeggen dat pedagogisch medewerkers met een kleinere aanstelling hoger scoorden op *sensitieve responsiviteit* tijdens het spel. *Sensitieve responsiviteit* tijdens het spel hangt eveneens significant negatief samen met het aantal jaar werkervaring in de BSO ($r = -.41, p < .01$), op de vestiging ($r = -.24, p < .05$) en op de groep ($r = -.29, p < .01$). Dit betekent dat pedagogisch medewerkers die minder ervaringsjaren hebben in de BSO, op de vestiging en op de groep hoger scoren op *sensitieve responsiviteit* tijdens het spel. Ook voor de gemiddelde score voor *sensitieve responsiviteit* van beide situaties werd een significant negatief verband gevonden voor werkervaring in de BSO ($r = -.35, p < .01$) en werkervaring in de groep ($r = -.24, p < .05$).

Voor de BSO pedagogisch medewerkers bij KinderRijk is er de mogelijkheid tot het volgen van diverse pedagogische cursussen. In Tabel 11 zijn de gegevens over de pedagogische cursussen

weergegeven. De overgrote meerderheid ($n = 62$ van de 75) van de medewerkers heeft een pedagogische cursus gevolgd.

Tabel 11: Gegevens van de pedagogische cursussen bij KinderRijk ($n = 75$)

	Aantal PM'ers cursus gevolgd	Verband	Verband positief of negatief
Introductiecursus	43	-	-
Eten en drinken	13	-	-
Accomodatatie inrichting en materialen	17	-	-
Gesprekstechnieken met ouders en collega's*	41	-	-
Communicatie met kinderen	54	-	-
Ontwikkeling van kinderen	39	Respect voor autonomie eten	Positief
Omgang met moeilijke kinderen	9	-	-
Sport- en spelactiviteiten	26	-	-
Muziek en dans met kinderen	19	-	-
Het gebruik van internet	22	-	-

* Deze training is door alle BSO medewerkers van KinderRijk gevolgd maar niet als zodanig herkend in de vragenlijst.

Alleen de cursus *Ontwikkeling van kinderen* is van significant positieve invloed op *respect voor autonomie* tijdens het eetmoment. De pedagogisch medewerkers ($n = 39$) die de cursus volgden scoorden gemiddeld 2.66 ($SD = 0.48$) en de pedagogisch medewerkers ($n = 36$) die de cursus niet volgden scoorden gemiddeld 2.33 ($SD = 0.48$).

Verbanden tussen Kwaliteit van de Leefomgeving en organisatiekenmerken bij KinderRijk

Er zijn geen verbanden gevonden tussen de kwaliteit van de leefomgeving en een aantal kenmerken van de vestiging, zoals de bestaansduur, het aantal kinderen op de vestiging, het aantal groepen en het aantal verschillende type groepen.

Aangezien het aantal clustermanagers erg klein is (namelijk 7), is het statistisch niet mogelijk om een verband aan te tonen tussen de kwaliteit van de leefomgeving en kenmerken van de clustermanagers. In Tabel 12 zijn de cursussen weergegeven die de clustermanagers gevolgd hebben.

Tabel 12: Gegevens van de gevolgde cursussen door clustermanagers (n = 7)

	aantal clustermanagers gevolgd
Cursus op gebied van kinderen	
Kennis/vaardigheden voor gesprekstechnieken	6
Kennis/vaardigheden over de ontwikkeling van kinderen	6
Kennis/vaardigheden in de omgang met moeilijke kinderen	2
Kennis/vaardigheden in spelactiviteiten met kinderen	2
Kennis/vaardigheden in muziek en dans met kinderen	1
Cursus of training op gebied van management	
leiderschap	4
HR	2
verzuimbegeleiding	6
Afgelopen jaar een congres of externe bijeenkomst bezocht	
Op het gebied van pedagogiek	1
Op het gebied van de ontwikkeling Integraal Kind Centrum	2
Op het gebied van de brede school	6

Verbanden tussen Kwaliteit van de Leefomgeving en structurele kwaliteit

Er is geen significant verband gevonden tussen groepsstabiliteit en stafstabiliteit enerzijds en de kwaliteit van de leefomgeving op de groepen anderzijds. Er is ook geen significant positief verband gevonden tussen de kind-staf ratio en de kwaliteit van de leefomgeving op de groepen of de groepsgrootte en de kwaliteit van de leefomgeving.

5. Conclusie en discussie

De resultaten van de nulmeting bij de BSO groepen van KinderRijk worden hieronder voor de drie onderdelen van de Kwaliteitsmonitor BSO, namelijk de Interactievaardigheden, de Kwaliteit van de Leefomgeving en de Structurele Kwaliteit samengevat.

De kwaliteit van de interactievaardigheden

De gemiddelde pedagogisch medewerker in de BSO bij KinderRijk scoort 2.50 op de totaalscore van de interactievaardigheden tijdens het spelmoment en 2.27 tijdens het eetmoment. Dit komt overeen met een score tussen *middelmatig* en *hoog* in. Op de basale vaardigheden (*sensitieve responsiviteit, respect voor autonomie, structureren en grenzen stellen*) wordt met een 2.68 tijdens het spel en 2.56 tijdens het eten tussen *middelmatig* en *hoog* in gescoord. De pedagogisch medewerkers bij KinderRijk zijn gemiddeld genomen *middelmatig* tot *hoog* sensitief, hebben respect voor de autonomie van de kinderen en kunnen ruim voldoende structureren en grenzen stellen. De educatieve vaardigheden (*praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering en begeleiden van interacties tussen kinderen*) scoren lager, met een gemiddelde score van 2.32 tijdens het spel dat net boven *middelmatig* ligt. Tijdens het eten scoren de pedagogisch medewerkers met 1.98 gemiddeld net onder *middelmatig* voor de educatieve vaardigheden. Relatief gezien zijn pedagogisch medewerkers meer dan *middelmatig* vaardig in het stimuleren van de taalontwikkeling en bredere ontwikkeling bij kinderen. De pedagogisch medewerkers zijn iets minder vaardig in het stimuleren van de sociale interacties tussen kinderen is. De gemiddelde scores voor deze vaardigheid liggen tussen *laag* en *middelmatig* in. Voor *begeleiden van interacties* scoort de groot deel van de medewerkers in de categorie *laag* (29% voor spel en 47% voor het eetmoment).

De pedagogisch medewerker in de BSO bij KinderRijk scoort gemiddeld voor het spelmoment 2.50 ($sd = 0.4$) en 2.27 ($sd = 0.4$) voor het eetmoment. In 2011 werd bij KinderRijk de kwaliteit van de interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers in de dagopvang (0- 4-jaar) onderzocht (Bollen, Van der Donk, & Gevers Deynoot-Schaub 2011). In de dagopvang scoorden de pedagogisch medewerkers gemiddeld 1.99 ($sd = 0.36$) voor de lunch en 2.17 ($sd = 0.41$) voor het vrije spel. De pedagogisch medewerkers in de BSO scoren gemiddeld dus hoger dan hun collega's van de dagverblijven: 0.33 hoger tijdens het eetmoment en 0.28 hoger tijdens het spelmoment. Dat verschil blijkt in de educatieve vaardigheden te zitten want de gemiddelde scores voor de basale vaardigheden verschillen nauwelijks tussen medewerkers uit de BSO en de dagverblijven. Meer specifiek scoren de pedagogisch medewerkers in de BSO structureel hoger voor *ontwikkelingsstimulering* (0.94 voor spel en 0.48 voor eten) en *begeleiden van interacties* (0.56 voor spel en 0.60 voor eten) dan hun collega's

van de dagopvang voor 0- tot 4-jarigen. In beide situaties scoort slechts een zeer klein percentage van de medewerkers in de categorie onvoldoende op de basale interactievaardigheden (zie Figuur 2 en 3). Dit is een mooie en belangrijke uitkomst, omdat wetenschappelijk onderzoek eerder aantoonde dat juist onvoldoende kwaliteit de meest negatieve effecten heeft op de ontwikkeling van jonge kinderen (Vandell, 2004; Vandell & Wolfe, 2000).

Bij vergelijking van de interactievaardigheden in de spel- en eetsituatie valt op dat de pedagogisch medewerkers in de BSO significant lager scoren tijdens het eetmoment dan tijdens het spelmoment. Hieruit valt op te maken dat de pedagogisch medewerkers tijdens de eetsituaties minder gericht zijn op de interacties met kinderen dan in de andere situaties. Pedagogisch medewerkers scoren tijdens het spel significant hoger op *structuren en grenzen stellen*, *ontwikkelingsstimulering* en de totaal score. Hieruit blijkt dat de pedagogisch medewerkers van KinderRijk wel degelijk in staat zijn om nog hoger te scoren op deze vaardigheden. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de pedagogisch medewerkers tijdens het spel bewuster bezig zijn met de interacties met kinderen en daarom hoger scoren op *structuren en grenzen stellen*, *ontwikkelingsstimulering* en de totaal score dan tijdens het eetmoment.

Er zijn geen significante verschillen gevonden op de kwaliteit van de interactievaardigheden tussen de verschillende groepstypen. De kwaliteit van de interactievaardigheden hangt samen met opleiding, omvang van de aanstelling en werkervaring. Pedagogisch medewerkers met een mbo-diploma scoorden significant hoger voor *praten en uitleggen* tijdens de spelsituatie dan de medewerkers met een hbo-diploma. Dit is een opvallende bevinding die vraagt om nader onderzoek. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de medewerkers met een hbo-diploma relatief nog maar kort in dienst zijn bij KinderRijk. Daarnaast werd gevonden dat pedagogisch medewerkers met een kleinere aanstelling hoger scoorden op *sensitieve responsiviteit* tijdens het spel en op de gemiddelde score van beide situaties. Tenslotte blijken pedagogisch medewerkers met minder ervaringsjaren in de BSO, op de vestiging en/of op de groep hoger te scoren voor *sensitieve responsiviteit* tijdens het spel en de totaal score van beide situaties samen.

De kwaliteit van de interactievaardigheden laten alleen een significant positief verband zien met de cursus *Ontwikkeling van kinderen*. De cursus *Ontwikkeling van kinderen* is van positieve invloed op de scores voor *respect voor autonomie* tijdens het eetmoment.

De laatste jaren heeft KinderRijk ingezet op verbetering van de interactievaardigheid *ontwikkelingsstimulering*. Uit de resultaten blijkt dat de investering loont, want de pedagogisch medewerkers scoren tijdens het gestructureerde spel opvallend hoog op deze vaardigheid.

Kwaliteit van de leefomgeving

De gemiddelde totaalscore voor de Kwaliteit van de Leefomgeving laat een grote spreiding zien: scores variëren tussen 34 en 114. Dat wil zeggen dat de scores sterk verschillen per groep. De gemiddelde score is 88.7. Daarnaast zien we een wisselend beeld voor de verschillende categorieën. Samengenomen over de verschillende typen BSO groepen van KinderRijk, scoort *Ruimte en inrichting* het hoogste, gevolgd door *Pedagogisch beleid en organisatie*, *Omgang met kinderen* en *Programma*. Voor *Speelmogelijkheden en materialen* wordt relatief het laagste gescoord, een bevinding die zichtbaar is bij alle groepstypen. In de groep voor 8 – 12 jarigen wordt relatief het laagste gescoord voor deze categorie. Voor *Programma* en *Speelmogelijkheden en materialen* valt in alle groepen samen respectievelijk 36% en 43% verbetering te realiseren op de positieve punten. De kwaliteit van de leefomgeving kan ook verbeterd worden door enkele negatieve punten weg te werken, 12% voor *Speelmogelijkheden en materialen*, 11% voor *Programma* en 4% voor *Pedagogisch beleid*, 4% voor *Ruimte en Inrichting* en slechts 3% voor *Omgang met de kinderen*.

De kwaliteit van de leefomgeving blijkt niet samen te hangen met kenmerken van vestiging (bestaansduur, het aantal kinderen op de vestiging, het aantal groepen en het aantal verschillende type groepen) of met structurele kenmerken (groepsstabiliteit, stafstabiliteit, groeps grootte, staf-kind ratio).

Structurele kwaliteit

De stafstabiliteit – soms ook wel aangeduid als ‘vaste gezichten op de groep’ – is 78.2, oftewel de kans dat een kind een pedagogisch medewerker opnieuw ziet in eenzelfde week is 78.2%, dit is relatief hoog in vergelijking met de kinderdagopvang waar de gemiddelde stafstabiliteit landelijk rond de 50% ligt. De groepsstabiliteit (29.9) is relatief iets lager wanneer we deze afzetten tegen het landelijke beeld in de kinderdagopvang. De kans dat een kind in eenzelfde week een ander kind ziet in de dagopvang is, landelijk gezien, 33 procent. In de BSO groepen van KinderRijk is deze kans 29.9%. Er werden geen significante verbanden gevonden tussen de structurele kenmerken en de kwaliteit van de leefomgeving.

Aanbevelingen

De volgende punten kunnen dienen als aanknopingspunt voor KinderRijk om de pedagogische kwaliteit in de BSO groepen te verbeteren. De eerste aanbeveling betreft gerichte aandacht voor de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers. Dit geldt met name voor de interactievaardigheid *ontwikkelingsstimulering* tijdens het eten. In vergelijking met het spelmoment wordt er voor alle vaardigheden lager gescoord tijdens de eetsituatie. Pedagogisch medewerkers zijn tijdens deze situatie minder gericht zijn op de omgang met de kinderen en zouden bewuster gemaakt kunnen worden van het feit dat de interactievaardigheden niet alleen tijdens spelmomenten ingezet kunnen worden, maar ook tijdens het eetmoment. De hogere scores tijdens het spel wijzen er immers op dat de pedagogisch medewerkers wel in staat zijn om hoger te scoren op de vaardigheden.

Een volgende aanbeveling betreft de overweging om extra aandacht te schenken aan de vaardigheid *begeleiden van interacties*, omdat relatief veel medewerkers nog onvoldoende scoort op deze vaardigheid. Zeker gezien de leeftijd van de kinderen die de BSO bezoeken (0-12 jaar) is het belangrijk om de medewerkers mee te geven hoe ze de sociale interacties tussen de kinderen op beter kunnen stimuleren. Daarnaast zouden wij KinderRijk in overweging willen geven om aandacht te besteden aan de vaardigheid *sensitieve responsiviteit* van de pedagogisch medewerkers die grotere aanstellingen hebben en die meer ervaringsjaren hebben op de werkvloer van de BSO.

Tenslotte bevelen wij aan om in alle typen groepen te investeren in de categorie *Speelmogelijkheden en materialen*. Relatief gezien worden in deze categorie de meeste nietjes en de minste welletjes behaald. Dit geldt overigens voor beide groepstypen. Voor de categorie *Programma* zouden we tot slot willen aanbevelen specifiek te kijken naar de groepen voor 4- tot 8-jarigen, omdat in deze groepen relatief minder welletjes worden behaald dan in de groepen voor 8- tot 12-jarigen.

Tot slot

KinderRijk biedt al 45 jaar professionele opvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar in 35 locaties verspreid over de regio Amsterdam en Amstelveen. Dat KinderRijk het belangrijk vindt om te investeren in de pedagogische kwaliteit blijkt uit het feit dat er, na een eerste peiling naar de kwaliteit op de kinderdagverblijf groepen, nu ook een eerste peiling naar de kwaliteit van de BSO groepen is uitgevoerd en een tweede peiling voor de kinderdagopvang groepen momenteel wordt uitgevoerd. De pedagogische kwaliteit van de BSO groepen van KinderRijk, die systematisch is geëvalueerd met de Kwaliteitsmonitor BSO, laat een rijk beeld zien met gegevens voor de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers, de kwaliteit van de leefomgeving en de structurele kenmerken. Deze gegevens uit deze zogenaamde ‘nulmeting’ moeten sturing geven aan de instandhouding en, waar gewenst, de verbetering van de pedagogische kwaliteit van BSO groepen in de nabije toekomst. Naast

dit algemene rapport, dat een samenvattend beeld geeft van KinderRijk als brede organisatie, krijgt elke groep een factsheet met relevante informatie over de Kwaliteit van de Leefomgeving en de Structurele kwaliteit van de eigen groep. Het management en de clustermanagers krijgen zo concrete handvatten voor het (verder) werken aan de kwaliteit op de groepen in de nabije toekomst, met andere groepen van KinderRijk als vergelijking en de maximale streefscore uit de monitor als maatstaf. De peiling van de pedagogische kwaliteit bij KinderRijk met deze Kwaliteitsmonitor BSO is, op die manier, geen einduitkomst maar een begin.

Met dit rapport zijn de sterkere en zwakkere kanten van de pedagogische kwaliteit in kaart gebracht en kan het beleid en de aanpak op dit gebied zowel organisatiebreed als op groepsniveau efficiënt worden verbeterd. Mogelijkheden hiertoe zijn: (1) het kritisch onder de loep nemen en bijstellen van het huidige beleid bij KinderRijk (2) trainingen om de interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers te verbeteren; en (3) consultancy voor de Kwaliteit van de Leefomgeving.

Referenties

- Bollen, I., Van der Donk, E., & Gevers Deynoot-Schaub, M. (2011). *Nulmeting pedagogische kwaliteit bij KinderRijk. NCKO Kwaliteitsmonitor*.
- Boogaard, M. & Van Daalen-Kapteijns, M. (2012). *Pedagogische kwaliteit van buitenschoolse opvang in Nederland*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Boogaard, M., Van Daalen-Kapteijns, M., & Gevers Deynoot-Schaub, M. (2012). *De Kwaliteitsmonitor BSO*. Amsterdam: SWP.
- Fukkink, R.G., Gevers Deynoot-Schaub, M., Helmerhorst, K.O.W., Bollen, I., & Riksen-Walraven, J.M.A. (2013). *Pedagogische kwaliteit van de kinderopvang voor 0- tot 4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven in 2012*. Amsterdam: NCKO. Zie www.kinderopvangonderzoek.nl
- Gevers Deynoot-Schaub, M.J.J.M., Fukkink, R.G., Riksen-Walraven, J.M.A., de Kruif, R.E.L., Helmerhorst, K.O.W., & Tavecchio, L.W.C. (2009). *De NCKO Kwaliteitsmonitor*. Amsterdam: SWP.
- Riksen-Walraven, M. (2004). Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: doelstellingen en kwaliteitscriteria. In R. van IJzendoorn, L. Tavecchio, & M. Riksen-Walraven, *De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang* (p. 100-123). Amsterdam: Boom.
- Vandell, D. L. (2004). Early child care: The known and the unknown. *Merill-Palmer Quarterly*, 50, 387-414. doi: 10.1353/mpq.2004.0027
- Vandell, D. L., & Wolfe, B. (2000) *Child Care quality: does it matter and does it need to be improved?* Madison: Institute for Research on Poverty, University of Wisconsin-Madison.

Bijlage 1. Toelichting op enkele statistische symbolen/afkortingen

<i>N/n</i>	Grootte van de steekproef, ofwel het aantal deelnemers (personen, groepen) waarop de statistische analyses zijn uitgevoerd
<i>Gem.</i>	Gemiddelde score in een steekproef
<i>sd</i>	Standaarddeviatie: een maat voor spreiding van de scores binnen een steekproef.
<i>t</i> -waarde	Statistische maat voor het verschil tussen twee gemiddelden
<i>p</i> -waarde	Wordt gebruikt om aan te geven of een effect (bv. een verschil of een samenhang tussen twee scores) aan het toeval te wijten kan zijn. Bij een <i>p</i> -waarde kleiner dan .05 ($p < .05$) is er minder dan 5% kans dat een effect op toeval berust en spreekt men (over het algemeen) van een statistisch significant effect
<i>r</i> -waarde	Wordt gebruikt om het verband (correlatie) tussen twee variabelen aan te geven. Een hogere waarde geeft een sterker verband aan.